СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 203. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 1 вересня 1933.

VOL. XLI. No. 203. Jersey City, N. J., Friday, September 1, 1933. THREE CENTS.

УГЛЕВИЙ КОДЕКС ЩЕ НЕ ВИКІНЧЕНИЙ

ПРЕЗИДЕНТ ЖУРИТЬСЯ АВТОМОБІЛЕВИМ КОДЕКСОМ.

ВАШИНҐТОН. — Конференція представників робітничої юнії та власників копалень мягкого вугля, яка під проводом представника „Найри" виробляє остаточний нарис углевого кодексу, не викінчила ще своєї праці, бо зайшла в технічні подробиці. Уряд натискає на конференцію, щоби викінчила свою роботу якнайскорше, бо він боїться, що невикінчення її до Дня Праці може викликати зле вражіння на робітників.

Президент Рузвелт спеціяльно довідувався за успіх автомобілевого кодексу. Йде про те, чи Форд уже підписав кодекс. З огляду на те, що Форд ще далі відтягається зі своїм підписом, перед урядом стає питання, що робити з Фордом. Дехто радить президентови вжити своєї влади й приневолити Форда підписати кодекс; та президент, як кажуть, схиляється до думки, що треба почати відповідну „виховничу кампанію", себто розбудити публичну опінію та нею заставити Форда повинуватися кодексови.

У ВАШИНҐТОНІ ПОБІДИЛИ „МОКРІ".

СІЕТЛ (Вашингтон). — При виборах членів конференції для прогибіції „сухі" добули на загальну суму 37 округів усього 2. Вони будуть мати на конференції 4 делеґатів, противники прогибіції 95.

РОБІТНИЧИЙ ПРОВІДНИК ПРО СКОРОЧЕННЯ ПРАЦІ.

ВАШИНҐТОН. — У своїй розмові з ґазетярами про політику „Найри" і відношення до робітництва Вілієм Ґрін, голова Американської Федерації Праці та член робітничої ради „Найри", заявив, що скорочування робучого часу для робітників буде певно полекшею для робітництва, але не на довгий час, бо робучого часу не скорочується настільки, щоби запевнити робітникам постійну роботу.

Він каже, що від березня до цього часу дістали роботу два міліони робітників. Та все ще лишається 11 міліонів безробітних.

МАЮТЬ ПОЧАТИ БУДОВУ ВЕЛИКОГО ТУНЕЛЮ В НЮ ЙОРКУ.

ВАШИНҐТОН. — Рада для публичних робіт постановила визначити 37 і пів міліона долярів на викопання нового тунелю для злучення міста Ню Йорку і стейту Ню Джерзи.

Новий тунель має лучити 38 вулицю в Ню Йорку з містом Вігокен, на нюджерзькім березі Гудсону.

Рада визначила далі 15 міліонів долярів на 14 іриґаційних проєктів на заході.

„БОСИ" ЗАСТУПАЮТЬ ТРАМВАЇ.

НЮ ЙОРК. — „Борд оф Естимейт" міста Ню Йорку постановила перемінити цілу низку трамваєвих ліній у місті на лінії „босів". Разом ці нові босові лінії мають мати 98 миль довжини.

ГРОЗЬБА ВЕЛИКОГО ШОВКОВОГО СТРАЙКУ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Яких 40,000 робітників шовкових фабрик мають взяти участь у страйку, що починається 1 вересня.

Страйкувати мають не тільки робітники цеї околиці, але й робітники в Ню Йорку, Пенсилвенії, Новій Англії й у полудневих стейтах.

Робітники домагаються мінімальної заплати в сумі 36 долярів на тиждень, шість годин праці на день, пять днів праці на тиждень, обмеження праці до обслуговання двох варстатів та признання юнії.

Ропітнича рада при „Найрі" у Вашинґтоні напирає на робітників, щоби вони предложили раді свої домагання та пождали зі страйком до вирішення справи радою.

КАПРАЛЬ ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА БОЛЬШЕВИЦЬКУ ШПІОНАЖУ.

БАЛЬБОА (Округ Панамського Каналу). — Ралфа Османа, капраля американської армії, засуджено на два роки тюрми та на 10,000 долярів кари за шпіонажу для большевиків, якої він допустився через подавання інформацій про американську армію одному большевицькому агентови в Бруклині.

КЛОПОТИ З ЗАҐОНИСТИМ ЦАПОМ.

ВОТКИНС ҐЛЕН (Ню Йорк). — У місцевому стейтовому парку загнався сернюк на гострий виступ скали, з якого не може злізти. Зацікавлені його положенням люди придумують усякі способи, щоби його звідти добути: Думали спершу дістати його віндами, але боялися, що він зі страху може скочити зі скали й убитися. Опісля поставили вкладку з дощок, але сернюк відмовився її вживати. Він далі живе на невеличкому просторі, живлючися травою, що росте на скалі.

Один Індіянин хоче виставити там загороду та зловити його в тій загороді, а потім відставити силою на безпечне місце. Якісь хеміки радять дати серні з поживою усипляючого середника, напр. морфіни, а коли серна засне, знести її на безпечне місце та лишити її там, най вернеться до памяти.

На вістку про цей випадок у ґазетах сюди зїздиться велике число цікавих.

ЗАКОРДОННА ТОРГОВЛЯ В ІРЛЯНДІЇ ПАДАЄ.

Торговельний звіт уряду за сім місяців біжучого року викизує велике зменшення зовнішньої торговлі Ірляндії. Дуже зменшився вивіз сирівців з Ірляндії, а разом з тим і довіз до неї фабрикатів. Особливо різко зменшився довіз приватних автомобілів.

ПОВІТРОВА КАТАСТРОФА.

Серед страшної бурі й мраки налетів біля Кловис, Ню Мексико, три-моторовий пасажирський і почтовий літак на гору Меса та згорів у полуміях. Згинули два летуни та Ралф Ґор, його жінка і їх 3-літня внучка.

І ЗМАГУНИ З БИКАМИ ОРҐАНІЗУЮТЬСЯ В ЮНІЮ.

„Еспадас", „матадорес", „пікадорес", „бандерілерос" і „монасабіос", котрі виступають у змаганнях з биками, зорґанізувалися в юнію, яка має на цілі реґулювати боротьбу з биками по всьому Мексику.

РОДИННА ТРАГЕДІЯ.

Родинна трагедія склалася в Левандівці під Львовом. Жінка помічника залізничого машиніста Адама Новаковського, 29-літня Розалія, підозрівала свого чоловіка, що він її зраджує. З тої причини сварка між ними не переводилася. Коли одного дня Новаковський прийшов зі служби, вибухла знову сварка, в часі якої жінка добула нагло револьвер і стрілила чоловікови в голову. Однак Новаковський нагло відскочив, так, що куля ранила його в руку. Думаючи, що застрілила чоловіка, Новаковська спрямувала револьвер до себе і прострілила собі висок. Відвезена до шпиталю, нещасна вмерла, а чоловік буде жити. Справа піде перед суд.

САМОВОЛЯ ПОЛЬСЬКОГО КОНСУЛЯ.

Польський консуль у Чернівцях від якогось часу видає візи їдучим до Польщі, напр. Жидам, зараз, зате Українцям відмовляє візи, бо вперед, мовляв, мусить запитати відповідне воєвідство, чи вони не мае нічого проти приїзду. І так два румунські громадяни, румунські державні урядовці, один гімназійний професор, а другий адвокат, які мали в дуже важних справах (один—судова справа, другий — родинна) поїхати до Галичини, не дістали візи.

БУДУТЬ СУДИТИ ЖІНКУ ЗА ДУШОГУБСТВО.

Через сліпу злість марево кари смерти зависло над старою жінкою, Якимовичевою з Ґонор, Ман., обвинуваченою, що вбила 20. червня свого свата, Стефана Стельмаха. У середу, 26. липня, відбулося в поліційнім суді у Вінніпеґу прелімінарне переслухання в її справі і справу передано до суду лави присяглих. Якимовичева взлостилася, коли, вернувшись до дому з міста, побачила, що її син випроваджується через дорогу до хати свого свата. Вона хотіла, щоби син вернувся назад до дому, а коли сват, Стельмах, старався не впустити її до хати, вона так ударила його дручком по голові, що той відразу перевернувся неживий.

БЕЗРОБІТНИЙ СЛЮСАР УМЕР З ГОЛОДУ НА ДОРОЗІ.

В 7-мій годині вечером ішов дорогою в Чернівцях змізерований, лихо одітий чоловік. На розі Університетської й вул. 11. Листопада він зачав нараз хитатись і впав на хідник. З рота пустилася кров і він у кількох хвилях помер. Лікарська поміч була даремна. Стверджено, що це був колишній слюсар при електрівні в Чернівцях. Перед 8 місяцями відправили його зі служби. Відтоді він жив без роботи з жінкою й трома дітьми. Його смерть наступила просто з недоїдання й голоду.

БОЇТЬСЯ ВЕРТАТИСЬ ДО КАНАДИ.

Петра Чопика, або Чепмена, арештовано в Бофало, Н. Й., як приятеля одного злодія з Мішиґен. Як звичайно при допитах, зайшло питання, як і коли він приїхав до Злучених Держав. Підчас цього сказано йому, що він може бути депортований до Канади. Це дуже перелякало Чопика, а поліцію заставило пошукати уважніше по своїх записках. І показалося, що канадійська поліція пошукує Чопика від Різдва 1931 р., за те, що він продав свому краянови Петрови Меринчукови позолочену цеглу за $4,000. За Чопиком питає поліція також з Іст Виндзор та Монтреалу.

Чопик продав Меринчукови позолочену цеглу, говорячи, що це бриля золота, за яку легко можна дістати 8 тисяч долярів, однакож поліція знає його і він сам не може зайти до золотника з тою цеглою, через те волів „стратити" половину.

Меринчук, що дався так обманути, умер у лютім цього року, покалічившися смертельно, коли їхав з Торонто на північ на пружинах вагона. З причини, що головний свідок у цій справі умер, торонтонська поліція рішила не жадати видачі Чопика.

ҐРІМ ВДАРИВ У ВІЙСЬКОВУ ОРХЕСТРУ.

В місті Тульцеа, в Румунії, ґрім ударив у військову орхестру, яка саме виконувала концерт у міському городі. Два вояки, що грали на позавнах, згинули на місці, а кількох знову ґрім смертельно поразив.

НАЙСТАРША ЖІНКА В ПОЛЬЩІ.

У Львові померла Антоанета Келер, проживши 120 років. Вона була найстарша жінка у Львові та, здається, і в цілій Польщі.

ЖАХЛИВЕ ВБИВСТВО У ЛЬВОВІ.

В помешканні фризієра Вільгельма Екслєра при вул. Клепарівській 7/IV невідомий злочинець в суботу, 29. липня ц. р., розторощив сокирою голову його служниці, Осипі Вахняк, родом з Перемишля. Злочин відкрила дружина фризієра Реґіна, яка повернулася з донечкою з проходу в год. 8.30 вечором до хати. На долівці, в калюжі крови лежала змасакрована Осипа, даючи ще слабенькі знаки життя. Перевезена до шпиталю втратила притомність. Дуже мала надія, щоби тяжко ранену Осипу вдалося вдержати при житті. Познаки вказують, що цього огидного злочину доконав наречений Осипи, мабуть з заздрости, який майже щоденно відвідував її в помешканні Екслєрів і часто-густо накидався на свою наречену з лайкою за невірність. В суботу біля 6 год. веч. прийшов цей наречений до Осипи і сокирою, яку приніс зі собою, завдав їй кілька ран у плечі та в голову. Переведена ревізія виявила, що з куферка Осипи злочинець забрав ще гроші, заощаджені покійною з платні за службу, за яку діставала по 20 зл. місячно. Одночасно тамже знайшла поліція військову книжечку на назвище Мартина Карасєвича з Радехова.

Злочинець, якого мучила совість, в 3 год. вранці сам зголосився на поліції. Є це Іван Крук і має 58 років. Він переслідував своєю любовю Осипу та одночасно побирав від неї тяжко запрацьований ґріш. Коли ж Осипа розчарувалась, переконавшися, що Крук її ошукує, зірвала з ним. Тому злочинець, підозріваючи, що Осипа має вже іншого коханця, допустився цього ганебного вчинку.

ІЗ ХЛОПЦЯ ДІВЧИНА.

У будапештенській клініці Апонія перевели недавно лікарі операцію, наслідком якої 18-літній молодець, Алядар Крамер, став дівчиною і вже зветься Ґізелею. Часописи не подають причини цієї операції: чи вона зроблена на виключне домагання молодця. Пацієнт — син зовсім нормальної рідні. Операція тревала трохи більше як годину і пройшла зовсім добре, бо, як упевняють фахові, при нинішній стадії медицини нема чого лякатися несподіванок. Єдина несподіванка та, яку мають знайомі зоперованого, що вже у шпиталі перемінював поволі свій пол. Його голова вкрилася довгим, хвилястим волоссям, голос ставав хлопячим. Журналіст, що відвідав Ґізелю Крамер у шпиталі, записав як найважніший момент із розмови те, що новонароджена 18-літня дівчина відчуває якийсь дивний острах перед своєю будучиною, бо „не знає, що з нею має бути". Досі у світі переведено тільки 12 таких операцій.

ЗЛЕ ВИБРАЛИСЯ.

До громадської канцелярії в Братківцях, пов. Стрий, вломилися злодії й розпороли огнетревалу касу, в якій знайшли 75 сотиків. З тієї квоти забрали тільки 23 сот., а решту лишили. Технічне розбиття каси вказує на фахових вломників.

РОСІЯ ЗБІЛЬШУЄ АРМІЮ НА СХІДНІМ СИБІРІ

ЯПОНСЬКА ПРЕСА ВВАЖАЄ СКУПЧЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ АРМІЇ БІЛЯ МАНДЖУРІЇ НЕБЕЗПЕЧНИМ.

ТОКІО (Японія). — Японська преса подає відомости, що Росія на Далекому Сході, а спеціяльно на східнім Сибірі, значно збільшила свою армію та все підвозить нові військові частини й боєві припаси. Газети вважають, що тепер на кордонах Манджурії Росія скупчила стільки військ, що вони дорівнюють половині цілої японської армії. При тім та радянська армія має 300 важких боєвих літаків.

Японці кажуть, що Москва, забезпечившися договорами приязні з державами на Заході, тепер готується до боротьби з Японією на Сході. Деякі газети підкреслюють, що конфлікти на манджурсько-сибірському кордоні не переводяться й тому становище там напружене. Російсько-манджурські переговори в справі Східньо-Китайської залізниці затягаються й зовсім не полекшують того напруження, що зростає на Далекому Сході.

АРЕШТУВАЛИ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ К.П.З.

ЛЬВІВ (Західня Україна).—Польська преса подає, що поліція арештувала Центральний Комітет Комуністичної Партії Західньої України в повному складі. До Комітету належали: Пінкус Берґер, Мошко Цетфінґер, Ґірш Вішнєвський, Теофіль Ґловацький, В. Романовський, Алексей Прокофієв, Абрум Кон, Людвиґ Берлінський, В. Боруцький, Ян Щенсняк, П. Добровольський, Ян Хороманський, Марія Ґловацька, Арон Ляска та Юзеф Донер.

Українська преса говорить, що слідство й суд виявнять, чи дійсно це є Центральний Комітет Української Комуністичної Партії на Західній Україні.

УБИТО ПОЛІТИЧНОГО ЕМІҐРАНТА.

ПРАҐА (Чехословаччина). — В Марієнбаді хтось убив професора Теодора Лесінґа, який тут жив, утікши від переслідувань гітлерівців. Проф. Лесінґ відомий цілому світови як визначніший фільософ, що читав свої лекції в ґановерському університеті.

Проф. Лесінґ свого часу виступив рішучо проти кандидатури фельдмаршала Ґінденбурґа на становище президента держави. Він також рішучо осуджував усякі насильства й диктатури та був горячим пропаґатором пацифізму. В Чехословаччині тепер перебувають тисячки політичних еміґрантів, які втікли з Німеччини від переслідування гітлерівців. Тепер вони стараються дізнатись, чи вбивство Лесінґа не є початком загального терору проти них.

ВИКРАЛИ З ВЯЗНИЦІ ЛІДЕРА НАЦІОНАЛІСТІВ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Два націоналісти, переодягнені в жандармів, привели до вязниці в Інсбруку третього скованого кайданами, нібито арештованого націоналіста. Це їм пособило добратись до середини вязниці. Тут вони захльороформували двох сторожів, а потім вищу адміністрацію.

Дубувши ключі, вони визволили з вязниці лідера тирольських націоналістів, Франца Ґофера. Разом з ним усі втікли в напрямі до італійської границі.

ПОСАДИЛИ ДО ВЯЗНИЦІ СВЯЩЕНИКА.

ДОРТМУНД (Німеччина). — Спеціяльний суд засудив на 16 місяців вязниці римо-католицького священика Штекера за те, що він у своїй проповіди виступив з гострою критикою гітлерівців. В постанові про засуд говориться, що нібито він назвав націоналістичних боєвиків „індійськими ордами", що засуджений заперечує.

Священик Штекер говорить, що він дійсно говорить про те, що большевизм зправа ще ґірший від большевизму зліва. Ця проповідь була відповідю на виступ гітлерівців проти римо-католицької церкви.

ІНСУЛ ЗНОВ АРЕШТОВАНИЙ.

АТЕНИ (Греція). — На домагання уряду Злучених Держав грецька поліція знов арештувала бувшого шікаґовського міліонера Інсула, якого видачі Злучені Держави знову домагаються на підставі того, що американська прокуратура має матеріяли про його зловживання. Справу видачі будуть розглядати в суді, як буде закінчений переклад на грецьку мову всіх необхідних документів.

РЕВІЗІЯ В ЛІДЕРА ІРЛЯНДСЬКИХ ФАШИСТІВ.

ДУБЛІН (Ірляндія). — Поліція перевела ревізію в головній кватирі та в помешканню лідера ірляндських фашистів, генерала Дофі. Поліція каже, що вона шукала документів, які свідчать про „державну зраду" організаторів ірляндських фашистів.

Ревізію переводила поліція у відсутности когоб то не було зі сторони фашистів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Загранищею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МИР У ПРОМИСЛІ МЯГКОГО ВУГЛЯ?

У Вашингтоні укладається умова, яка має нарешті завести мир у промислі мягкого вугля, відомім з замішання, хаосу, суперечок, і грізних хронічних вибухів. Під доглядом Адміністрації Краєвої Відбудови власники копалень і представники майнерів укладають кодекс, який стане законом для промислу на шість наступних місяців. Власники копалень, які згодилися на умову, наймають до 340,000 майнерів. Робітнича юнія, яка дає на угоду підпис, начисляє цих майнерів 550,000. Як увійдуть у життя нові постанови про працю, то число майнерів має зрости на 100,000. Ці цифри дають поняття про вагу умови для життя Америки.

Угода вже признає робітникам права, за які вони побивалися.

Угода передовсім признає їх юнію. Тільки мала група завзятих ворогів юнії не хоче признати робітникам права до організації.

За юнію, яка має представляти робітників, признано „Юнайтед Майн Воркерс оф Америка". З цим не будуть годитися радикальні майнери, для котрих „Юнайтед Майн Воркерс" занадто консервативна, але для робітників краще мати признану якунебудь юнію, ніж не мати признаної ніякої.

Власники не мають мати права обтягати робітникам за рент, світло, порох і тим подібні видатки, а юнія дозволить на подібне обтягання тільки тоді, як власники згодяться рівночасно обтягати при виплаті заплати майнерам їх належитости до юнії (так званий „чек оф").

Уголь, добуваний на вагу, мають важити й платити від тони, рахуючи на тону 2,000 фунтів. Майнери мають право мати свого „чек веймена", котрий дивиться за тим, щоби майнерів не шахровано при важенню й записуванню добутого вугля.

Заплату мають копальні давати півмісячно, і то не чеками, а готівкою. Робітники не є обовязані брати товари в компанійних крамницях, ані мешкати в компанійних домах. Основну заплату встановлено на $4.60 для Огайо й Пенсилвенії, $4.20 для полудневих стейтів, і $4.36 для округа Фермонт у північній Вірджінії.

Можливі непорозуміння мають бути вирівнані відповідними окружними комітетами. Робітникам треба дивитися, щоби ці комітети були підобрані як слід. Рівночасно робітникам треба доглянути ще, щоби слідство, яке має вестися в справі праці й заплати три місяці, випало на користь робітників. Накінець, щоби по упливі 6 місяців, які ця умова має обовязувати, робітники не втратили набутих прав, але ще собі добули нові.

Е. Дометенко.

НАЦІЯ, ДЕРЖАВА Й ЦЕРКВА

Для Енгельса, а за ним і для всіх марксистів, держава є продуктом суспільства на означеному ступні його розвитку, а зявляється вона тоді, коли внаслідок економічного доріжнення інтересів суспільство не в стані примирити виникаючі в його лоні контрасти. Отже, „щоби перешкодити, щоби ці контрасти, себто ріжні кляси з суперечними інтересами, не виснажували суспільства в безплодній боротьбі, необхідна була звичайно влада, поставлена ніби понад суспільством, для полагодження конфліктів та підтримування ладу. Ця влада, що вийшла з суспільства, але стала понад ним і все більше від нього відчужувалася, це і є держава". (Енгельс „Походження родини, приватної власности й держави").

Таким чином держава для марксистів є продуктом непримирности кляс, продуктом клясової боротьби й, зрештою, знаряддям тої клясової боротьби в руках пануючої кляси, капіталістичної — в державах капіталістичних, а пролетарської — в державах пролетарських.

Марксистська теорія держави панує, як знаємо, безмежно в большевицькій Росії. **Московські комуністи, в своїй безоглядній вузьколобости, почали,** опанувавши державу, так пристосовувати це „знаряддя клясової боротьби", як Енгельсови мабуть ніколи й не снилося: почали **впрост фізично винищувати всі непролетарські кляси, або повертати їх безпосередньо в пролетарський стан, як то вони роблять з селянством.**

Націоналістична доктрина держави є зовсім інша. Для націоналістів держава є персоніфікацією нації, її юридичним оформленням. Держава для націоналістів не є засобом („знаряддям клясової боротьби") для осягнення якоїсь посторонньої цілі, але самою цілю, що для її осягнення повинні бути скеровані всі сили всіх індивідів і груп, які в ній знаходяться та ділають для вищого спільного добра, національного добра. Коли всі ці сили доходять до повної координації, коли вони формують один незломний жмут (по італійському „фашо", звідти — фашисти) рівнобіжних сил, тоді їх воля робиться спільною волею всіх громадян, спільною волею цілої нації й виявляється в державі.

Колиж такої такої єдности волі нема, коли нема скоординованости зусиль усіх індивідів і груп, коли нема між ними потрібної гармонії інтересів, тоді нація заникає, а держава розпадається.

Як бачимо, протилежність є повна: для марксистів держава є наслідком боротьби й контрастів (головно економічних); для націоналістів, навпаки, держава є наслідком гармонійного поєднання сил та скерування волі в одному напрямку.

Українська історія дає нам досить прикладів, щоби визнати марксистську доктрину держави хибною, а націоналістичну — правдивою.

Нація не є чимсь конкретним, що народжується необхідно з самого факту людської соціяльности. Нація не є необхідно якоюсь етнічною чи антропольогічною одиницею, яка тримається на єдности крови чи території. Це є натуралістично - матеріялістична концепція, яку рішучо відкидаємо. Нація є духовою й історичною реальністю, що виникає внаслідок спільних щоденних страждань і радощів, спільних інстинктів, спільних вірувань, спільних традицій і спогадів; вона є нашим сучасним, минулим і будучим; вона є комплексом всіх наших ідеалів, якому служимо й мусимо служити.

Але тут виходить хтось дуже поважний і каже (теж дуже поважно): „Алеж ця ваша доктрина є імморальна. Вона робить з нації якогось божка, якусь самоціль, ставить її понад Бога, а її культ — понад релігію; більше того: вона хоче саму релігію поставити на службу нації".

На щастя, знаходжу під рукою книжку фашистівського теоретика, Вінченца Дзангари, що називається „Синдикалістична революція" і є присвячена „Мойому батькови й моїй неньці". Маю надію, що своїм батькам ніхто не присвячуватиме „імморальних" книжок. До тогож і католицька церква (сам папа!) жие з фашистами щодо моралі у великій приязні й порозумінню. Отже довідуюся з тої книжки, що саме такі закиди робили фашизмови політикуючі католики, як Дон Стурцо, бувший лідер популярної (народньої) католицької партії, зліквідованої фашистами. І п. Дзангара на стороні 123 так йому відповідає:

„Ми зовсім не ставимо націю понад церкву, бо церква є царство Бога, а ми — його піддані. Але підданство, упокорення Христовій Церкві, в котрій царствує Бог і урядує його непомильний Намісник, не суперечить любови й екзальтації батьківщини, нації. І з ідеї нації ми зовсім не виключаємо релігії, бо не може бути спільного добра без релігії. Принцип релігійний і моральний, що служать релігії найміцнішою підпорою, є також необхідними й істотними конструктивними елементами спільного добра, національного добра. Колиж ми кажемо, що церква й релігія повинні служити нації, то хочемо висловити тим, що без них нації неможливо осягнути свою велич і славу. Як для душі окремої людини релігія є засобом для поратунку, і як кожна окрема душа мусить бути присвячена на більшу славу Божу, і для цілої нації релігія мусить служити засобом для її поратунку, то й нація мусить служити церкви для її духовної та надприродної слави. Держава, що є усобленням нації, себто національним індивідом, мусить, як і кожний індивід, мати свою релігію й користися її нормам".

Отже, як бачимо, волюнтаристичний націоналізм не ставить націю понад церкву. Він уважає свою національну церкву одною з найдорожчих перлин **спільного національного добра,** що не може бути ні понад нацією, ані під нацією, а лише — в нації. Коли би окремі представники церкви намагалися вивести церкву поза рамці нації, намагалися заграбити в нації її найдорожчий скарб і віддати його на службу чужій державі, чужому національному організмови, тоді націоналісти були би злими синами своєї нації й **своєї** церкви, коли би не повстали всією силою на її оборону.

—o—

ПОЕЗІЯ НА ГРОШАХ.

Якось воно одно з другим не годиться, ба навпаки: хто має гроші, звичайно має мало зрозуміння для поезії. Зновуж поети звичайно мали мало грошей, хоч і мали зрозуміння для них. А ось Манджурія, ця країна, що про неї читаємо в газетах, злучила ті два поняття. Одна з манджурських провінцій зветься Кірін, по українськи стільки що країна щасливих гаїв. У тій провінції студіювала відносини Літонова комісія. Один із членів тієї комісії, Дорфман, використав побут у Манджурії, щоби точно простудіювати численні роди банкнотів, якими засипано останніми часами „країну щасливих гаїв". Гроші ті, що правда, не мали великої вартости, зате місцеві кірінські авторитети подбали дати населенню бодай „цукорок" у формі, поезій. Дуже рідко є на кірінських банкнотах наведене щось, що торкається їх виплати або покриття, зате є там виїмки старих китайських переказів або клясичної поезії.

Так нпр. на одному роді банкнотів читаємо: „Від півночі вітер вже білі хмари, що вже перелетіли гори й ріки; коли згадаю це, серце моє колихається. Не люблю осени. Ні душі ні тілу не приносить радости". А на іншому банкноті: „Тут уже зима, птички відлетіли на південь. Тихою нічою несеться звук лісового рога, а його мельодії долітають аж до границь..." А на іншому банкноті є знову таке: „Я їхав конем. Загубив дорогоцінний батіжок; авсеж кінь послухав поводів. Колиж я їхав гаєм, вломив я собі свіжу галузку. Це часто буває весною..."

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє всіх своїх членів, що звичайний мітінґ відбудеться в суботу, 2. вересня, в годині 7.30 ввечір, в гали де звичайно. Проситься всіх членів прибути на цей мітінґ, бо маємо справи до полагодження. На мітінґу будеться виповняти аплікації на зміну грамот на нову систему. Кождий член повинен старатись змінити свою стару грамоту на нову. Також проситься родичів, котрих діти дійшли до літ, щоби переписали їх до дорослих членів. Кождий член повинен старатися приєднати молодого члена. Тепер є добра нагода для молодіжи в У. Н. Союзі, є кілька родів обезпечення до вибору і за життя можна гроші дістати. Довгуючих членів проситься вирівнати свою належитість. — Іван Габриловим, предс.; Гнат Ничка, кас.; Іван Ільковим, секр.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЗОВСІМ МОДЕРНЕ „КИДНЕПІНГ".

З пятої річної весняної вистави у Монтреалю, в день її закриття, викрадено 16 образів. Образи були творами канадійських малярів. За катальогом, вони вартували 30,000 долярів.

Поліція, щоби відкрити виновників, пробувала вгадати мотив злочинця, себто, з якою цілю украдено образи. Догадувалися, що це може якийсь жадний розголосу чоловік пробував добути собі слави таким ділом. Інші думали, що може це якийсь завидник позавидував добрим малярям. Відомо, які то хоробливі думки роблять люди з тих двох мотивів: бажання розголосити світови своє імя та бажання допекти комусь, що вміє щось краще від них.

Та недавно монтреальські газети дістали лист, у якому автор признається до викрадення образів з жадоби гроша, для добуття викупу. Як власники образів або малярі не згодяться заплатити йому „умірkованої ціни", то він зверне їх, уже порізані як „джиґсо позел", себто порізані так, що вони перестануть мати артистичну вартість.

Викрадання осіб, видно, піддає злочинцям прерізні ідеї.

ЩО ПЛАТИТИ ЛЕТУНАМ?

Хто читав кодекси для ріжних промислів, той уже певно привик, що мінімальна заплата виносить 12 до 15 долярів на тиждень. Його певно немало здивувало донесення про мінімальну заплату для летунів, котра за кодексом для летничого промислу має виносити найменше 250 долярів на місяць.

І 250 долярів на місяць це мінімум, отже найнижча заплата, яку звичайно платиться найменше вправленим, отже молодим, початкуючим летунам. Бо старі, вправлені, досвідчені летуни беруть багато більше, навіть до $18,000 на рік.

Пересічна заплата виносить коло 8,500 долярів на рік, і то за 90 годин літання на місяць.

При встановленню заплати для летунів не береться під увагу небезпеку професії, бо статистика показує, що летунство зовсім не є більше небезпечне від мореплавби або шоферства на авті. Рішає при тому знання, сума знання, яке мусить мати летун про такі розбіжні справи, як механіка і погода, та велика відповідальність летуна за безпеченство інших людей.

НЕ МАЄ ДОБРИХ СУСІДІВ.

Письменниця Гертруда Стін написала книжку про своє життя. В тій автобіографії письменниця, яка виступає в ній під імям Аліси Б. Токлас, пише, що вона все відчувала сильні зворушення, коли стрічалася з генієм. Просто, немовби в її середині задзвонив дзвінок.

І каже далі авторка, що таке трапилося їй у життю три рази. Раз дзвонив дзвінок у Гертруді Стін, коли стрінулася з малярем Пікасом, другий раз при стрічі з англійським ученим Гвайтгедом, а третій раз у Гертруди Стін задзвонив дзвінок при стрічі з Гертрудою Стін.

Після того, як при стрічі з Гертрудою Стін у Гертруди Стін задзвонив дзвінок, який усе дзвонив при стрічі з першорядним генієм, чи може тепер світ сумніватися, що Гертруда Стін першої кляси геній?

Самаж Гертруда Стін це признає.

РОЗУМНИЙ І ДУРЕНЬ

(Турецьке оповідання).

Були раз два приятелі, один мудрий, другий легкодух. Один був такий хитрий і зручний, що своїми чарами, штучками та хитрощами спинював воду в її бігу, а птаха в його леті. Завдяки бистроті свого ума міг з нинішнього дня вгадати, яке буде завтра. Він звався Тіцгуш. Другий був такий добродушний, що не розумів навіть, яка є ріжниця між користю та стратою. Цей звався Газім. Оба вони захотіли вибратися на мандрівку, щоби щось вторгувати. Пішли як приятелі.

Ішли від стації до стації. По дорозі так Бог хотів, знайшли гаманець, повний грошей. Зрозуміли, що то щастя всміхнулося їм, що могтимуть з того. Пристанули. Мудрий сказав: „Любий приятелю, чимало користи є в світі, а не вихіснувують її люди, як ялося. Найкраще буде, як ми вже не будемо мандрувати, а вдоволимося тим мішком золота та в спокою і здоровлю вернемося додому".

І вони завернули. Недалеко міста зупинилися, щоби спічнути. Добродушний каже: „Брате, поділімся цим скарбом не працюватимемо вже оба; а житимемо з наших часток". Мудрий, що став уже всяке придумувати, відповів: „Тепер не пора ділитися. Краще буде, коли видамо з цього скарбу стільки, скільки потребуємо, а решту обережно заховаємо. За кілька днів прийдемо, візьмемо собі знову трохи, а решту сховаємо. Так ще найменше небезпечно й найвигідніше". Добродушний дав себе обдурити, й згодився на підступну товаришеву раду. Так узяли, скільки потребували, а решту закопали під деревом. Потім вернулися до міста, кожен до своєї хати.

Хитрий товариш пішов до дерева та забрав собі весь скарб. Другий, що нічого й не сподівався, видавав свої гроші. Як уже видав усі гроші, з біди мусів піти до свого мудрого товариша, розповів йому що й як і каже: „Брате, ходи, візьмемо собі щось трохи з нашого скарбу на видатки. Я конче потребую грошей". Тіцгуш вдав начеб нічого не сталося, та сказав: „Чи біда, чи ні, всеодно, ходи, підемо туди". Пішли на відоме місце. Шукали запопадливо й завзято, та не знайшли ні сліду зі скарбу. Тіцгуш розсердився, схопив Газіма за шиворіть і сказав: „Самособою, це ти забрав гроші. Ніхто інший не знав, що гроші тут, лише ти". Як нещасний не плакав і не присягався, нічого йому не помогло. Словом: із суперечки прийшло до процесу. Мудрий запровадив добродушного перед кадія та розповів йому все. Газім сказав лише: „Бог мені свідком". Каді сказав Тіцгушеви, щоби дав докази, що говорить правду. Тіцгуш на це: „Каді, крім дерева під яким ми були закопали золото, я іншого свідка не маю. Сподіваюся, що всемогучий Бог дасть цьому дереву таку силу, що воно могтиме промовити та зложить зізнання на доказ цього обману, що його допустився цей підлий чоловік і вкрав мені мою частку".

Кадія здивували ці слова. Говорили ще сяк і так, та вкінці згодилися, що на другий день рано каді прийде то того дерева, щоби почути, чи дерево зложить зізнання. Коли зізнає корисно для Тіцгуша, то каді видасть відповідний присуд.

Мудрий товариш пішов додому та розповів усе батькови. „Батьку, я кажу тобі щиру правду. Тому то я піддав цю думку, що дерево може зізнати правду, бо сподіваюся, що ти згодишся на це й тому я підійшов так кадія. Чи справа вдасться, це залежить від твоєї помочі. Коли ти годишся на це, то ми матимемо такі гроші та житимемо до смерти щасливо й задоволено". Батько відповів: „Що я можу тут зробити тай що тут може залежати від моєї помочі?" Син сказав: „Дерево в середині дуплаве тай то так дуже, що двоє людей може скритися в ньому. Ти ще цієї ночі мусиш піти туди та сховатися в дуплі. Завтра, як прийде каді та зажадає, щоби дерево зізнало правду, ти дізнаєш як ялося". Батько сказав: „Сину, не починай собі з хитрощами й обманствами. Навіть колиб ти ошукав людей, то як даш собі раду з Богом? І навіть колиб ти твоїми обманствами зробив враження на міських суддів, то як ошукаєш суддю світа?" Син відповів: „Батьку, не говори так багато тай не журися тим так дуже! Бо ця справа вимагає лише троха труду, а принесе багато користи".

Вкінці жадоба грошей і любов родини звели бідного батька із спокійної дороги віри й побожности на пустиню несправедливости та злочину. Слова корану: „Ваш маєток і ваші діти це ваша спокуса" сповнилися. Батько зійшов з дороги чесноти, звинув килим лицарськости та вважав за відповідне зробити щось такого, що заборонює не лише боже, але також і звичаєве право. Тієї темної ночі пішов несправедливий батько до дерева, а що переконався, що воно справді дуплаве, скрився в дуплі. Рано, як ясний суддя, сонце, зявилося на судовій салі небес, а обманливий світанок*) став людям ясний як день, був уже каді й інші значні люди міста біля того дерева. Нарід тиснувся юрбою та цікаво споглядав на дерево.

Каді промовив до дерева, подав обвинувачення обвинувачаного й оборону обвинуваченого та просив ради в цій справі. Тепер почувся голос з нутра дерева: „Газім узяв гроші, цей злочинець заподіяв кривду Тіцгушеви". Каді здумівся. Подумав хвилинку та завдяки бистроті свого ума зараз здогадався, що то хтось скрився в дереві. Мусить хитрощами видістати його відтам. Тому сказав назбирати ріща та запалити довкола того дерева. Захланний старець видержав це хвилину, та коли побачив, що тут іде про його життя і що воно вже починає припікати його до костей, став благати ратунку. Каді згодився, а як батько виліз з дупла, промовив до нього ласкаво та спитав що й як. Попечений таки добре батько розповів усе. Коли каді довідався це, признав Газіма невинним і пояснив людям, який то Газім чесний а який Тіцгуш обманець. Тоді то старий батько помер, бо не міг перенести стиду. Тягар своєї душі поніс із цього проминаючого світа до вічности та з вогненної горячі цього світа у вічний пекольний вогонь. Брехливий син, що зазнав такої тяжкої кари, взяв неживого батька на плечі та поніс до міста. Там кожен, що бачив його, розповідав людям пригоду батька й сина. А Газім, за свою чесноту та справедливість, дістав свою частку грошей та жив своїм життям.

*) Світанок вдавав трохи із себе сонце, а тепер справжній схід сонця демаскує його як обманця.

СЬОГОДНІШНЯ ТУРЕЧЧИНА.

Про сьогоднішню Туреччину — демократичну — знають чужинці доволі мало. Щоправда, по часописах появляються ріжні новинки з Туреччини, та вони дуже дрібні й відірвані, щоби могли дати справжнє віддзеркалення країни, якою після світової війни перейшла революція державного устрою. Бож коли довідуємося, що Мустафа Кемаль скасував фези (накриття голови) та довів до того, що навіть муезини мусять кричати з мінаретів „Аллаг іль Аллаг"... в капелюхах, що касує турецьку азбуку, а заводить латинську, що творить парлямент і парляментаризм, а для себе задержує майже диктаторські права, що мусить навіть організувати в парляменті... опозицію і — ще багато подібних вісток — це ще не образ сьогоднішньої Туреччини.

„Диктатором" сьогоднішньої Туреччини є, як сказано вже, Газі Мустафа Кемаль паша. Він є родом зі Солуня (в Греції), а в його жилах крім турецької плине альбанська кров. Вищі військові студії покінчив у 1908 р. в Царгороді. Визначається він виімковою, як на Туреччину, меткістю та організаційним талантом, відпорністю та рішучістю.

До влади допущена лише урядова партія; представники інших партій взагалі не вийшли з виборчої урни. Кемаль робить у парляменті фікцію — творить для закордону пародію опозиції... із своїх власних прихильників. Кемалева влада основується на війську.

Закордонна політика Туреччини старається зовсім стати незалежною від чужих. Найбільше ще прихильно відносяться Турки до Німців і Мадярів. Вони імпонують Туркам своєю технікою та промислом. З Чехами вдержують торговельні взаємини. Про Польщу кажуть: „Що нам по Лехістані (Польщі), коли вона нічого не може доставити, а коли й доставить дещо, то неправильно й дорого". Треба тут зазначити, що за султанських часів промисл і торговля були в руках Греків і Вірмен, капітал на залізниці й фабрики давали Англійці, Американці, Французи, Італійці, Німці, коней доставляла Росія.

Демократизація відбувається в Туреччині при помочі... державних декретів. Так замінили народню ношу та релігійний фез. Це дуже важна зміна, бо Коран (турецьке святе письмо) каже молитися в святині з головою накритою і так теж уходити до святині. Друга, також велика зміна, то урядове звільнення жінки від накривання лиця. Самособою, що ті зміни йдуть дуже поволи і лише по містах. Може щойно народня школа, коли її створять у більших розмірах, причиниться до того, що всі Туркині відслонять лице. Та на це треба ще багато часу.

Демократична диктатура почала теж боротьбу з релігією. Може не безпосередньо з релігією, одначе з багатьома її обрядами. Поборює нпр. паломництва до „тюрбе", себто до гробниць-святинь. Парляментарним розпорядком розвязали чин дервішів, відібрали льокальну владу шейкам, почали боротьбу з родовою владою, яку піддержували музулманські духовники.

Турки живуть у Малій Азії вже більше як девять століть. Прастарий турецький тип заховався найліпше серед племени Туркменів і Юрюків. Решта населення то мішанина, похожа на Славян, Греків, Вірмен, Кілійців, Пафлягонців, Циганів. Часами пробиваються виразніше монгольські та семітські риси.

Всі Турки відносяться недовірчиво до чужинців. Від часів демократизації Туреччини завели для турецьких горожан ріжні папері — легітимації, дозволи, а чужинець, що подорожує по Туреччині, є під „опікою" жандарма.

Турецький службовець — у противленості до давнішого — не є хабарник і головно супроти чужинців є великий бюрократ. Давніше, коли ще були великі чужі впливи, службовець мусів бути покірний. Трапилися тепер такі випадки, що турецький службовець розмовляв урядово з якимсь інтересантом, нараз уставав і виходив, не кажучи нічого інтересантови. Інтересант чекав навіть кілька годин на докінчення перерваної розмови та щойно від рівнодушного возьного довідався, що пан начальник... вийшов з офісу й не вернеться...

Столиця Туреччини, Ангора, положена 870 метрів понад рівнем моря. Місто це сягає своєю історією VII. століття перед Христом. Зрештою давніх слідів тут небагато. Турки не є сентиментальні, не люблються в таких річах. Історією не дуже займаються, тому теж не дуже то піклуються старинними памятками. Ангору називають дуже влучно пустинею в малярійній пустині. Зрештою Кемаль приказав осушити болота й робить усе можливе, щоби тут створити нове життя. Нова Ангора будується новітнім, а не турецьким способом. Та ще треба буде багато літ, заки повстане викінчене місто. Стара Ангора то мале містечко, погано забудоване, зі звалищами спалених мурів, повна ліпянок і хат із деревляних лат, непалених цегол і болота. На торговиці продають кози, осли, вівці й малу, чорну анатольську худібку.

З історичних памяток замітний мечет під опікою тих, що йдуть або вертаються з Меки, і святиня Августа з римських часів.

Вулиці тісні. То тут то там поверхові доми мають деревляний вистріл у формі замкненого балькону. То тут то там віконце з деревляною кратою, гарні калатала при дверях, бо Турки ще й тепер не вживають дзвінків.

Як відомо, Турки прогнали з Туреччини всіх Греків. Це пошкодило Туреччині. Турки не є творчі. Після виселення Греків нема кому будувати, нема кому управляти виноградників, нема кому будувати знищених сіл, міст і осель. Із цілих околиць, у яких передтим кипіло життя, сьогодні заносить пусткою. Греки мали крамниці, торговлю, транспорт, кораблі, фабрики. Греки мешкали чистенько в мурованих будинках, нераз мали й водопроводи. Великі втрати має Туреччина наслідком прогнання Греків.

Пересічний Турок узагалі не має майже ніяких культурних потреб. Віддавна, бо від початку 19-го століття, чужинці копають у Малій Азії, шукають історичних памяток, а Турок дивується цьому та не може зрозуміти чужинця, не може зрозуміти такого замилування, втрати часу і грошей на таку ціль. Знає, що такі річи називає чужинець „антика", тому, як хоче назвати щось рідкого, дивного або цікавого, називає це й собі „антіка". Отже „антіка" то можуть бути ріжні річи — якісь різьби з римських часів або фантастичні скелі, чи старий килим.

Недоцінювання старинних річей є, здається, в звязку з релігійним фанатизмом, який погорджує всім чужинним. Тому то, коли при копанні фундаментів під будинок міністерства скарбу в Ангорі відкопали частину мурів із римських часів і гарний коринтійський капітоль, то його викинули на вулицю. Там валявся довго серед піску та вапна. При будові готелю напроти Національного Зібрання відкопали староримську чи грецьку лазню з рурами з паленої глини для відпливу води. Засипали це назад. Усюди — в стінах домів, у мурах вулиць, на парканах подибаєте старинні різьби, часом чудові горорізьби, якбудь вмуровані, догори ногами, навскоси, як далося. Це найкраще характеризує всяку недостачу сентименту Турків для давніших часів. Вони не зжилися досі з тим, що застали на тій землі.

Розмови Турків, повні синонімів (подібних слів), алегорій і недоговорень, скривають справжню думку й утруднюють чужинцеви зрозуміти значіння, де його треба дошукуватися, як грудочки золота в скелі.

Сьогоднішня Туреччина, хоч її сильно обкроїли після війни, ще велика простором (тричі більша ніж Польща). Одначе населення має небагато, тому робить враження пустині, головно в середині країни, бо в приморських околицях густо заселена.

Турецький мужик не знає, що таке гигієна. Ніколи не роздягається до спання, миється дуже рідко, для жінки та дітей твердий як кремінь. Малярія та чахотка поширюються дуже в Туреччині. Бувають літа, коли люди й худоба гинуть масово з голоду.

Мова Турків неодноцільна. Загалом упадає, акцент усе при останнім складі, звук гострий та горляний. Це доказує, що там є чимало чужих впливів, м. ін. мадярських, вірменських, перських.

Туреччина дуже брудна. Ціла країна й усі міста не мають каналізації, заносить баранячим товщем і чісником. А що більшість Турків миється так, що що дня замочують пальці у воді та доторкаються мокрими пальцями лиця й уст, тому чистота тіла в більшості Турків щонайменше під знаком запиту.

Дороги дуже погані. Їздять переважно ослами. Є в Туреччині трохи авт. Турецькі шофери дуже добрі. Нарід подорожує „арбами" (возами на двох колесах), що страшно скриплять і торохкотять. Пустинями, де нема залізниць і доріг, перевозять людей і товари на верблюдах, що ступають валками (караванами). Кінь у Туреччині — люксус.

Бараболь Турки не їдять зовсім, одначе садять її для експорту.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписаний член 282 від. У. Н. Союза, складаю серденчу подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі $25, котрі стали мені великою поміччю у мой недузі.

Павло Кіналь,
Сиракюз, Н. Й.

Я, нижче підписаний член 82 від. У. Н. Союза, складаю щиру подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі $50, котрі стали мені великою поміччю у моїм тяжким положенню.

Стефан Лешега.

К. М.

ГІДНИЙ ПОХОРОН

Похорон в місті, то досить собі дорога річ. Неодин, вмираючи, чіхається в потилицю, зажурений тим, що його похорон буде багато коштувати. Нині всяка їзда дорога, тож не диво, що найдальша їзда чоловіка, бо аж на той світ, коштує більше, як звичайна їзда живого. Зате небіжчик має ту потіху, що не буде мати коштів повороту з того світа на землю. Хто з землі відїхав, той вимігрував раз на все.

В старих часах, коли службу каравана робили ноші, похорон не був таким складним механізмом як нині. І коштував менше. В багатьох селах ще нині на кладовище виносять кандидатів до неба, чи до пекла. Мешканці міст за свого життя все були за люксус. Коли вже смерть змушує їх розстатися з усім, що їм було любе, їм і по смерти важко розстатися з тим дорогим їх серцю люксусом.

Бажання мати якнайкращий і, що на одно вийде, якнайдорожчий похорон, стає манією кандидатів на смерть. Також манія опановує їх родини. Та родина, що хоче, щоби по небіжчикови лишилася між людьми добра слава, намагається поховати його з якнайбільшою парадою.

Між людьми виробляються спеціялісти від похоронів. Поминувши таких спеціялістів, що на похоронах заробляють, ховаючи небіжчиків, є спеціялісти, що біжать на кождий похорон. Біжать на похорон людей, про яких в життю нічого не чули. Коби лиш розійшлася чутка, що похорон буде величавий, вони біжать і поважно сунуть за караваном. Потому довший час розказують іншим, який то був похорон!

В місті кождий хоче бути похований так, щоби люди про його похорон говорили. Бідний хоче, щоби бодай бідні говорили, що „як на такого, похорон був гідний!" Неодин від уст відоймає собі, а складає на кошти свого похорону. Складає, бо не хоче, щоби його поховали так, „як ховається здохлу курку або кітку!"

Вдова Климиха була сторожихою хати при вулиці, що кінчилася перед ворітьми міського кладовища. Не диво, що вона мала нагоду що днини бачити по кілька похоронів. Кождому похоронови вона призиралася, як саме тоді не мала такої роботи, яка не позволила їй вийти на вулицю, ані стояти у вікні.

Живучи при сій вулиці, ще як дитина, потому як жінка сторожа, нарешті як вдова... пятьдесять років, могла до похоронних співів і музик привикнути так, як привикається до тикання годинника. Вона й привикла до того й освоїлася з гадкою, що й по неї прийде смерть. З життям вже її нічого не вязало, не тягло до нього. Всі її знакомі вже давно повимирали. Люди, що ще жили, були не для неї.

Стара сторожиха мала тільки одну ціль. В старій, зношеній панчосі ховала цілий свій маєток. То були білі срібні гульдени і шістки. Було того 95 гульденів і 40 крайцарів. Не більше і не менше. Одиноке бажання її життя йшло тільки до того, щоби ті ощадності довести до сотки гульденів, бо її найгорячішим бажанням був похорон за сотку.

Стоячи в дверях хати, призиралася що днини похоронам. Деколи й сама пішла за караваном, хоч небіжчика не знала і ніколи не чула за нього. Тоді й наплакалася досхочу.

Позираючи на чужі похорони, вона порівнувала їх з тим похороном, який для себе вирахувала. А знала на память цілий цінник похоронного підприємства. Тоді вона півголосом говорила до себе гордо:

— Ось такий то буде мій!

Деколи казала:

— Мій буде на пятнацять гульденів ліпший. Буде більше свічконосів.

Бувало, до свого бідного мешкання в сутеренах верталася знеохочена, квасна. То придивилася багатому похоронови якогось богача.

— На кошти такого похорону пішов хіба цілий маєток!

Вона тоді зітхала жалісно; й мимохіть пригадувався Антін Вереш.

Отже таки було на сім світі сотворіння, яким стара Климиха інтересувалася. Не був се ніякий кревняк, бо всі її кревні вже давно вивмирали. Антін Вереш був бідним школярем і тому двадцять років мешкав у неї, в її сумній сутерині.

То був поганий з лиця, рудий хлопчище, котрий на сім широкім світі не мав нікого і нічого, лиш свій розум і свою пильність. Та сего досить, щоби зайти до чогось більшого.

Коли рижий Антін розпростирав крила, щоби вилітати в світ, стара уважно слідкувала за ним. Він розвивався скоро, виростав з днини на днину. Зразу стара вдова лиш попадала на імя свого комірника в газетах.

— Зайде високо, буде великим паном, коли аж в газетах стоїть! — думала стара. Нарешті прийшло до того, що імя свого колишнього комірника могла вичитати що днини у всіх газетах. Антона Вереша вибрали послом до парляменту, де він не сидів тихо.

Скрізь балакали про нього і славословили, бо боронив бідний народ і сильних міра сего бив канчуком своїх гострих слів.

— Коли він став таким великим паном, то він певно забув за мене, — думала стара. — Хоч би я влізла йому в дорогу, не пізнав би мене.

Судьбою свого колишнього комірника Климиха цікавилася тільки так, як можна цікавитися героєм повісти, прочитаної до половини. Вона цікавилася, як високо він зайшов, які можуть бути його доходи і який буде мати похорон. Якість похорону була для неї найпевніщиною вартости і величі чоловіка. Вона гадала, що при такій нагоді найліпше виявляється, яке значіння мав хто за життя.

Літа плили за літами. Девятьдесять і пять ґульденів сторожихи виросли до девятьдесять і вісім. Брудна панчоха наповнялася поволи, бо мало коли могла із свого скупого заробітку відкласти яку шісточку. До сотки ще хибували два гульдени.

Климиха нераз думала:

— Що з Антоном могло статися?

Від якогось часу його імя в газетах не появлялося. Про ріжні сумні й веселі, гарні й препогані пригоди голосили газети, та ніде не стояло імя Антона Вереша.

— Що з ним сталося? Може виїхав за границю? А може дістав шляхоцтво з іншим назвищем?

Стара майже забула перервану історію. Пригадувала собі тільки тоді, коли бачила похорон якогось дуже великого пана. Та таке траплялося мало коли.

Роки скоро минали, пропадали у безвістях. Богато домовин каравани перевезли попри хату Климихи. Ціле покоління завезли на кладовище. Стара Климиха дивилася на кождий похорон. З неодним ішла аж на кладовище.

Одного вечера, саме коли верталася з кладовища і зупинившися перед виставовим вікном призиралася цінам нагробних вінців, проховзся попри неї якийсь обдертий бідак. Стара глянула за ним і поміркувала собі, що мабуть відкись знає його. Скористала з того, що задержався під крамом пекаря, і зачала нещасливому ліпше призиратися.

Кафтан бідака був споловілий, на ліктях сильно витертий. З одного черевика визирав голий палець. Стояв перед вікном і тужно призирався булкам. Обернувся так, що світло газової ліхтарні впало на його лице. Климиха вже знала, хто то.

— Антоне! — промовила зтиха.

Обдертий панок здрігнувся і тривожно глянув на стару.

— Чи то справді ви? — спитала. — Не пізнаєте мене? Придивіться мені. Я, тота вдова Климиха, у котрої ви пару років мешкали. Не позирайте на мене так, наче би я вам цілком була чужа.

Ноги нещасливого захиталися. Вхопив за стовп ліхтарні, щоби не повалитися на брук.

— Ви хорі, бідний, добрий Антоне, — промовила сердечно. — Ходіть зі мною. Що з вами сталося? Як я про вас читала в газетах, то нераз думала собі: „На що він зачіпається з панами? Зле вийде на тім!"

Антін не мав сили слова промовити. Вона вхопила його за руку і потягла за собою. Німо ішов за нею. Хоч її мешкання не дуже було далеко, ледви зайшли за пів години.

Антін знайшовся в кімнатці, в якій тому багато років зачав був свою карієру. Ясні і світлі дні на високім, почеснім становищі давно померкли. Прийшла темна ніч, шлях зробився тернистий. Між вчера і нині не було нічого. Нині знов ляг там, де вчера лежав. Може й таки в тім самім ліжку.

Стара вдова щиро опікувалася ним, ходила коло нього, доглядала. Варила йому ріжні цілющі гербатки. Не помагали. Другої днини недужому погіршилося. Коли третої днини Климиха пробудилась: Антін вже був небіжчиком.

Хвильку постояла німа коло нього, позираючи на лице покійника. Стерла зпід ока слезу і пішла до шафи. Витягла стару панчоху, гроші висипала на стіл і поділила на дві половини, думаючи:

— Для такої бідачки як я, гідний буде похорон і за сорок девять гульденів. Свічки по боках каравану не конче потрібні.

За других сорок і девять гульденів поховали її колишнього комірника. Призирачися його похоронови, Климиха вже дуже докладно знала, який буде її похорон.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ШИКАҐО, ІЛЛ.

11-міліоновий відвідувач Світової Вистави.

Кождий міліоновий відвідувач Світової Вистави в Шікаґо, дво-міліоновий, три-міліоновий і т. д. дає нагоду до спеціяльного обходу, який використовується до реклями вистави.

Нині, 23. серпня, вистава очікувала на свого одинацятьміліонового відвідувача, бо вже вчора загальне число платних відвідувачів підходило близько до числа 11,000,000. Рішено було 11,000,000-го відвідувача перепустити через 39-ту браму, котра, як знають ті, що вже були на виставі, знаходиться коло нашого павільону.

Головний Виставовий Заряд звернувся до Української Корпорації з просьбою відповідно прийняти будучого 11,000,-000-го відвідувача у нашім павільоні яко найближчім до тої брами; нагодувати його добре і дати йому гарний подарунок на спомин, так, як те робили й інші з нагоди попередніх ріжно-міліонових відвідувачів.

Заряд нашої корпорації негайно дав відповідний наказ і поробив усі зарядження до належного прийняття щасливого гостя.

Хто він буде?... Певно якась гарна дівчина!... Може дитина... а може старша пані...

Як би там не було, управителі нашого павільону стали чекати на те, що нам принесе доля, бо треба додати, що з нагоди принять тих міліонових гостей перепадає реклямa павільонам, котрі їх приймають.

Чекємо, чекаємо... Цікаві дівчата ще раз вибігають на двір, подивитися, чи ще не йде щасливий гість.

Ось вже сходяться до нас фотографи й репортери „Трібюн", „Еґзамінер".

Нарешті... аж і сам гість. Мущина. Середний на зріст. Чоловік, як чоловік.

Потріскують фотографічні камери. Гість їсть і пє. Апетит має добрий і спрагу християнську... Наші підносять йому різблений годинник роботи Мартинюка з Ню Йорку. Гість тішиться і дякує.

Аж до нього репортери: „Ваше імя? Звідки ви?"

"Єстем Поляк... З Індіяни..."

Ukrainian Chicago World's Fair Exhibit,

9300 Cottage Grove Ave.,

Chicago, Ill.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Помер бувший член Української Армії, Сень Лев.

В четвер, 24 серпня, раненько не стало між живими українського громадянина, члена Стрілецької Громади, члена тов. Любов, від. У. Н. С., спокійного, розважного і розумного діяча на українській ниві, тов. Сеня Лева. Прожив 43 роки, походив з села Волоща, пов. Самбір, служив в австрійській і українській армії підчас війни і був якийсь час військовим командантом міста Самбора за української влади.

Після війни виїхав до Полудневої Америки, звідтам до Ню Йорку і Шамокін, де працював як майнер в копальні твердого вугля. Від кількох літ, а то від першого річного бенкету Української Стрілецької Громади, перебував у Филаделфії. Тоді то приїхав він з Шамокін на стрілецький зїзд і бенкет до Филаделфії і так полюбив місцеве життя, що залишився між місцевими стрільцями, одружився і дістав працю в асекураційній компанії. Все було гарно, лише здоровля не дописувало, а вислідом була смерть в санаторії в Іґелвіл, Па.

Похорон відбувся в суботу, дня 26 серпня, з дому жалоби при 719 Норт Сема улиця до церкви Неп. Зач. П. Д. Марії, по католицькому обряді, а потім на цвинтар в Факс Чейс. Члени Української Стрілецької Громади і її старшина справляли службу при домовині. Тов. Любов, від. У. Н. С., також вислало сильну делеґацію. Прощав покійного в церкві о. Пик, а на цвинтарі д-р В. Галан, голова Стрілецької Громади.

Стрілецька Громада тратить в покійному свого розумного, витревалого й активного члена. Покійний був наділений Пропамятною Відзнакою Української Галицької Армії ч.3987, яка декорувала груди покійного в домовині і відійшла з ним до гробу.

Родина, громада і нарід тратять в покійному загально люблену людину, яка ніколи не відпекувалась віддати свої услуги і працю для добра України.

Земля йому пером.

П. Д.

МАРІЯ ЛЮБАС, вибрана „MISS UKRAINE" в Шікаґо.

Панна Любас, уроджена в Шікаґо 3. листопада 1915. року, нині студентка 4. року „гайскул", є дочкою Олександра Любаса, родом з Башні Дільної, повіт Чесанів, Галичина.

СПРАВА ПРОПАМЯТНОЇ КНИГИ.

Багато осіб запитують нас листами, чи буде при закінченню вистави видана спеціяльна пропамятна книга, котра малаб увіковічнити те велике діло яке українська кольонія Америки, Канади, Бразилії й Арґентини потрафила своєю жертвенністю сповнити і довести до такого блискучого висліду.

Видання такої книги було від самого початку вистави в наших плянах і Корпорація постійно збирає всі матеріяли до такого видання. Одначе брак фондів і великі зобовязання, які ще тяжать на Корпорації, примушують її відсувати справу Пропамятної Книги аж на кінець вистави.

Авдитор Корпорації, Т. Фльора, закінчує фінансові звіти Корпорації, які внедовзі будуть опубліковані, як і повна ліста всіх жертводавців.

Українська Корпорація Світової Вистави в Шікаґо:

Д-р Мирослав Сімінович, голова; **Ст. Куропась**, секретар.

Він: Не можеш жалітися. Обходжуся з тобою, наче з ангелом.

Вона: Так, бо не хочеш купувати мені суконок.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Жеребецьки Любов, від. 144, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 2. вереня, в год. 8. ввечір, в У. Н. Домі, 217 Іст 6-та вул. Проситься членів, котрі ще не змінили старих грамот на нові, най зголосяться на мітінґ і виміняють свої грамоти, а тих, що вже змінили, проситься прийти і взяти собі свої нові грамоти. Не явившийся на мітінґ член буде караний після статута. — Петро Бих, предс.; Мих. Жуковський, фін. секр.

СТРАШНИЙ ТАРЗАН.

34.

Лев почав падати на силах. Рухи його вже не були такі рішучі й міцні. Тарзан бачив, що він переміг не лише льва, але й переміг морально всіх хвостатих, які з подивом приглядалися страшній боротьбі. Нарешті лев нервово затрясся й повалився трупом на землю. Тарзан, по свому звичаю, став ногою на свою жертву й голосно вигукнув перемогу. Тоді до нього підійшов один молодий із хвостатих і, поклавши свою руку на серце Тарзана, просив його бути йому приятелем.

Потім підійшов до Тарзана Омат. Поклавши свою руку на плечі Тарзана, він заявив, що тепер всі хвостаті уважають за найбільшу пошану мати собі за приятеля страшного Тарзана. „Скажи мені, чи він зїв мою сестру?" — запитав Омат, показуючи на вбитого льва. „О, ні! Він напав на нас тому, що був дуже голодний. Твоя сестра подалася далі. Ходім за нею по слідах". По цих словах Тарзан повів усіх далі. Тарзан спинився перед великим проваллям. Сюди йшли сліди Панатлі.

„Вона сюди злізти не могла! Вона тут згинула!" — сказав з горем Омат, заглядаючи разом з Тарзаном на дно провалля. Всі оглядали згори провалля, коли Тарзан несподівано скомандував: „Усі на землю! Лягіть на землю скорше!" Всі лягли в траву. „Я чую тупіт людських ніг. Багато людей наближаються сюди, он там далеко". Тепер уже й хвостаті чули, що дійсно тупочуть ногами люди, які швидко наближалися сюди. Хто вони, ніхто не знав.

Нарешті почули крики тих людей. „Це воєнний крик Корулів", сказав Омат. „Це крик людей, які тепер полюють на людей". Нарешті вже видно було людей. Тарзан показував на них: „Бачите, їх там сорок, або пятьдесять". Тут Омат розглядів людей і закричав: „Та цеж батько й брати Панатлі! Скорше даймо їм знати про себе, щоби вони не пробігли мимо, не побачивши нас. За ними женуться вороги. Скорше ратуймо їх!" — кричав до своїх товаришів Омат.